

**Відповіді Київського національного університету імені Тараса Шевченка
на рекомендації, викладені у звіті ЕГ із проведення акредитаційної експертизи освітньо-наукової програми
37114 «Соціологія», рівень вищої освіти «Доктор філософії», спеціальність – 054 Соціологія**

Звіт ЕГ	Коментарі КНУТШ на положення звіту ЕГ
<p>Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання.</p> <p>3-А. Зауваження: «неналагодженість процедур визнання результатів неформальної освіти»;</p> <p>Рекомендації: «розширення можливостей визнання результатів неформальної освіти шляхом збільшення переліку тих онлайн платформ та інституцій, сертифікати яких відповідають належному рівню якості»;</p>	<p>3-А. Визначення у якості «слабкої сторони» Програми» неналагодженість процедур визнання результатів неформальної освіти суперечить чинному законодавству, згідно якому такі процедури мають бути унормовані саме на рівні законодавства. Така унормованість на рівні законодавства до сьогодні відсутня. Так, згідно ст.38. Закону України «Про освіту» органом, який «формує вимоги до визнання результатів неформального та інформального навчання» визначається Національне агентство кваліфікацій. Згідно ст.8 цього ж закону «Результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством». Такий порядок, визначений на законодавчому рівні, є відсутнім. А саму норму Закону України «Про освіту» (статті 8, 38) ми розцінюємо як втручанням у автономію ЗВО.</p> <p>Додатково зазначимо, що забезпечення якості і доступу до освітньої програми полягає не в зарахуванні результатів навчання у неформальній освіті, а у існуванні і дотриманні чітких і прозорих правил, якщо таке зарахування є можливим. Університет чітко і послідовно дотримується цієї позиції, інформує про це здобувачів освіти і всіх зацікавлених осіб, і таким чином (навіть формально) дотримується вимог підкритерію 3.4. <i>«Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми»</i>. Ця позиція Університету була доведена до Національного Агентства із забезпечення якості вищої освіти, яке на своєму засіданні 26 травня визнало (у відповіді С.М.Квіта), що відсутність практики зарахування результатів неформальної освіти <u>не може вважатися недоліком програми</u> (див відеозапис).</p> <p>Пропозиція – зняти зауваження та відповідну рекомендацію.</p>
<p>3-Б. Зауваження: «мінімальна внутрішня мобільність здобувачів».</p> <p>Рекомендація: «більш активно мотивувати та залучати здобувачів до участі у програмах внутрішньої мобільності».</p>	<p>3-Б. . Крім того що зауваження не стосується критерію 3, ми не погоджуємось з висновком про «мінімальну внутрішню мобільність здобувачів» у визначенні «слабкої сторони» Програми і по суті. Рекомендація щодо мотивації здобувачів до участі в програмах внутрішньої мобільності є принципово важливою для розвитку усіх освітніх програм в університетах України, проте реалізація такої мобільності (перш за все – освітньої, більш тривалої, розрахованої на семестрові обміни здобувачами) не є унормованою щодо фінансового забезпечення. Результатом реалізації проекту Національних обмінів «Плацкарт», сподіваємось, стане</p>

	<p>відпрацювання на рівні країни відповідних норм і механізмів регулювання внутрішньої мобільності.</p> <p>Між тим зазначимо, що Університет і Програма підтримують і розвивають відповідні практики в межах діючих нормативно-інституціональних можливостей, а здобувачі є мотивованими здійснювати таку мобільність. Так, щорічно кожний здобувач Програми бере участь у наукових конференціях, круглих столах, відкритих лекціях і майстер-класах, які проводяться різними університетами країни (зокрема, Харківським національним університетом ім.В.Каразіна, Львівським національним університетом ім.І.Франка, Національним технічним університетом «КПІ», Інститутом соціології НАН України, Чернігівським національним технологічним університетом спільно з САУ, тощо). Відповідно, аспіранти інших ЗВО систематично відвідують факультет соціології КНУТШ, регулярно беруть участь у науково-освітніх заходах (конференціях, майстер-класах та інших неформальних освітніх програмах, у відкритих лекціях КНУТШ), знайомляться з діяльністю і програмами факультету. Окрім того, факультет соціології КНУТШ став базою асистентської практики для аспірантів Інституту соціології НАН України. Запиту на додаткові докази стосовно цих фактів не було надано з боку ЕГ. За потребою такі докази можемо надати.</p> <p>Пропозиція – зняти зауваження.</p> <p><u>У зв'язку із реальною відсутністю зауважень за критерієм 3 і враховуючи позитивні сторони і практики відмічені експертною групою пропонуємо оцінити програму за цим критерієм на рівні А.</u></p>
<p>Критерій 10. Навчання через дослідження.</p> <p>10-А. Рекомендація: «підготовку на ОП посилить практика подвійного наукового керівництва, в тому числі міжнародного»</p>	<p>10-А. Можливість подвійного наукового керівництва визначена Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) (постанова КМУ від 23 березня 2016 р. № 261 із змінами від 3 квітня 2019 р. № 283). Відповідна рекомендація про впровадження практики подвійного наукового керівництва, у тому числі міжнародного, розглядалась на засіданні Програмного комітету ОНП «Соціологія» від 18.02.2020 р., на якому прийнято рішення оцінити можливості реалізації такої практики як компоненту розвитку програми. Аналіз можливостей реалізації такої практики в університетах України показує відсутність законодавчо унормованих механізмів. Зокрема, проблемними залишаються питання зарахування навантаження з наукового керівництва здобувачами для фахівців, які не є штатними працівниками ЗВО; затвердження наукового керівництва здобувачами, які навчаються у іншому ЗВО. Маємо експериментальний досвід реалізації практики</p>

	<p>подвійного наукового керівництва у 2019-2020 навчальному році на магістерській програмі подвійного дипломування з Гендерних студій факультету соціології КНУТШ (за договором про співпрацю з Лундським університетом). Цей досвід також висвітлив проблему законодавчо-інституціональної неврегульованості реалізації практик подвійного керівництва, коли можливості їх реалізації обмежуються виключно ентузіазмом і добрими намірами щодо співпраці представників освітнього процесу (керівників програм і наукових керівників дисертантів). Між тим, розвиток ОНП «Соціологія» зорієнтований в цьому напрямку, про що свідчать документи Програмного комітету з розвитку ОНП і визначені гарантом у Відомості самооцінювання перспективи розвитку.</p> <p>Пропозиція: рекомендацію не враховувати як зауваження.</p>
<p>10-Б. Рекомендація: «розглянути можливість, у межах співробітництва з іншими ЗВО, запровадити практику зовнішніх публікацій аспірантів на безоплатній основі, або на засадах часткової/неповної оплати; впровадити практику консультативного центру з публікацій наукових статей у виданнях за межами університету».</p>	<p>10-Б. Дякуємо за гарну пропозицію щодо можливої співпраці з редколегіями інших університетів щодо пільгової публікації аспірантських статей за результатами рецензування. Щодо консультування та інформування аспірантів про можливості публікації у виданнях за межами університету, то така системна практика впроваджена на факультеті соціології КНУТШ і включає переліки фахових журналів на бібліотечній сторінці факультетського веб-сайту, які регулярно оновлюються (https://sociology.knu.ua/uk/list-open-access-journals-sociology), та регулярну групову розсилку інформації про фахові видання, які оголошують набір статей для публікації. Також гарантом програми регулярно проводяться консультації аспірантів щодо публікаційних можливостей.</p> <p>Пропозиція: рекомендацію не враховувати як зауваження.</p>
<p>10-В. Рекомендація: розглянути можливості залучення аспірантів до реалізації держбюджетних тематик не тільки на безоплатній основі.</p>	<p>10-В. Залучення аспірантів до виконання держбюджетної тематики є предметом постійного занепокоєння факультету і групи забезпечення Програми. Інституційні можливості для цього існують і у попередні роки факультетом вони реалізовувались. Проте реалізація такої рекомендації принципово залежить від держбюджетного фінансування, його наявності та обсягів, що сьогодні є проблемою.</p> <p>Пропозиція: рекомендацію не враховувати як зауваження.</p>
<p>10-Г. Зауваження і рекомендація: Важливою умовою якісної підготовки здобувача третього рівня вищої освіти є узгодженість його власних наукових інтересів, теми дисертації з інтересами наукового керівника. У тих випадках, коли така узгодженість не є очевидною (на цій ОП - один такий випадок), слід врахувати можливість сумісних наукових публікацій аспірантів та їх наукових керівників.</p>	<p>10-Г. Університет та керівництво Програми «Соціологія» приділяють принципову увагу питанню відповідності теми дисертацій науковим інтересам і здобуткам наукових керівників, що забезпечено чіткими і прозорими процедурами. Ми гарантуємо, що така відповідність є стовідсотковою (без виключення). Практика спільних публікацій аспірантів з їх науковими керівниками застосовується на факультеті. Однак ми не схильні підтримувати таку практику. Внесок наукового керівника у статті аспірантів є завжди і проявляється як з точки зору формулювання теми, ідей і задач, способів їх перевірки, аналізу та інтерпретації результатів, коректності висновків тощо, так і в результатах рецензування і</p>

	доопрацювання (за потребою) текстів. Між тим ми вважаємо, що молоді науковці мають реалізовувати право на самостійне авторство і не «приховуватись» за іменами їх наукових керівників.
--	--

Пропозиція: зняти зауваження.

В цілому **погоджуємось** із зауваженнями і рекомендаціями за **критеріями 1, 7, 8**, які в сукупності висвітлюють один спільний «слабкий» аспект Програми, пов'язаний з недостатнім інформуванням усіх учасників освітньо-наукового процесу в межах ОНП як щодо результатів опитувань, так і заходів, вжитих у відповідь на зауваження і пропозиції аспірантів і стейкхолдерів. Університет і факультет соціології останнім часом приділяють велику увагу вдосконаленню політики інформування, намагаючись врахувати інтереси різних споживачів такої інформації, а також комунікативні можливості різних (у т.ч. новітніх) засобів інформування та комунікації.

Також в цілому **погоджуємось** із зауваженням за **критерієм 4** щодо відсутності ознак оновлення окремих робочих навчальних програм з точки зору методів викладання та джерельної бази (ЕГ звернули увагу на дві програми із вибіркового загальноуніверситетського Переліку 1, який містить 35 дисциплін для вибору аспірантів). Цьому аспекту приділяємо постійну увагу; щорічно робочі програми переглядаються на предмет змістовної відповідності сучасним науковим потребам і запитам, форм і методів викладання та оцінювання, актуальності джерельної бази. Між тим. Деякі недоопрацювання в представлених програмах навчальних дисциплін можуть мати місце.